SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2247

av Jytte Guteland (S)

Plan för att fasa ut djurförsöken inom forskning och utbildning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att påskynda utfasningen av djurförsök till förmån för alternativa metoder och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Enligt både svensk djurskyddslagstiftning och EU:s försöksdjursdirektiv (2010/63/EU) gäller den så kallade 3R-principen, som innebär att djurförsök ska ersättas (replace), minskas (reduce) och förfinas (refine). Lagstiftningen slår fast att djurförsök inte får utföras om det finns vetenskapligt tillfredsställande alternativa metoder som inte kräver användning av levande djur. Det uttalade långsiktiga målet inom unionen är att helt ersätta försöken på levande djur så snart det är vetenskapligt möjligt.

Trots detta går utvecklingen alldeles för långsamt. Varje år används hundratusentals djur i svensk forskning och miljontals inom EU. Utöver de djupgående etiska aspekterna – där kännande varelser utsätts för lidande, stress och smärta – finns det även betydande vetenskapliga begränsningar med djurförsök. Möss, råttor och andra försöksdjur skiljer sig biologiskt och genetiskt från människan, vilket gör att resultat från djurmodeller ofta inte kan överföras till mänskliga sjukdomar och läkemedelssvar.

Samtidigt befinner sig vetenskapen i en snabb teknisk revolution. I dag finns en rad avancerade, humanrelevanta och djurfria metoder som ger mer träffsäkra resultat än traditionella djurmodeller. Bland dessa återfinns:

- Organoider och 3D-cellkulturer: Miniatyriserade och förenklade versioner av mänskliga organ som odlas fram i laboratorium från mänskliga stamceller.
- Organ-on-a-chip: Mikrofluidiska chip som efterliknar mänskliga organs fysiologi, mekanik och samspel.
- In silico-metoder, AI och datormodellering: Avancerade algoritmer och maskininlärning som kan simulera biologiska processer och förutsäga ämnens toxicitet med hög precision.
- Djurfria odlingsmedier och reagenser: Utvecklingen av syntetiska alternativ som ersätter animaliska produkter som fetalt kalvserum och djurproducerade antikroppar i laboratoriearbetet.

Inom Europaparlamentet antogs redan 2021 en historisk resolution med bred majoritet som uppmanade EU-kommissionen att ta fram en övergripande handlingsplan för att påskynda övergången till djurfri forskning och fasa ut djurförsöken. Sverige har länge haft ambitionen att vara en ledande forsknings- och life science-nation, och genom etableringen av Sveriges 3R-center vid Jordbruksverket har viktiga steg tagits. Men för att Sverige ska ligga i den absoluta framkanten krävs en tydligare politisk styrning, riktade forskningsmedel och långsiktiga mål.

Det räcker inte med att enbart administrera nuvarande regelverk; politiken måste aktivt driva på teknikskiftet. Genom att stärka finansieringen till utveckling och validering av alternativa metoder, underlätta kunskapsöverföring mellan forskargrupper och satsa på utbildning i djurfri metodik vid landets lärosäten kan Sverige bli ett föregångsland.

Regeringen bör se över möjligheterna att påskynda utfasningen av djurförsök till förmån för alternativa metoder och tillkännager detta för regeringen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Jytte Guteland (S)